

บทที่ 5

สรุปผล วิเคราะห์ผลการทดลอง และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการทดลอง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานและสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของเกษตรกร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ ในท้องที่ 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองโน บ้านกุดแคน บ้านหนองอีดำ บ้านนาบกเขียน บ้านหนองโนหมู่ 2 บ้านสวนมอน บ้านกุดแคนหมู่ 2 และบ้านหนองโนหมู่ 3 รวมจำนวนทั้งหมด 1,990 ครัวเรือน พบว่าลักษณะพื้นฐานและสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวนี้เกษตรกรส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็น 30.50% จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็น 37.79% ประกอบอาชีพหลักในการทำนา คิดเป็น 87.23% จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6-10 คน คิดเป็น 65.82% รายได้ภายในครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่มาจากทางด้านพืชอยู่ระหว่าง 1,001-2,000 บาท/เดือน คิดเป็น 42.81%

2. ข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงปลุกสัตว์พื้นที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.1 จำนวนของสัตว์เลี้ยง (โคเนื้อ กระบือ สุกร และไก่) ที่เลี้ยงเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่าจำนวนโคเนื้อเฉลี่ยต่อครัวเรือนของเกษตรกรที่เลี้ยงในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีโคเนื้อช่วงอายุต่าง ๆ กัน โดยช่วงอายุโคระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 6.98 และรองลงมา คือ โคแม่พันธุ์และโคพ่อพันธุ์ เท่ากับ 3.51 และ 1.32 ตามลำดับ กระบือระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 5.92 และรองลงมา คือ กระบือแม่พันธุ์และกระบือพ่อพันธุ์ เท่ากับ 3.12 และ 0.56 ตามลำดับ สุกรระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 15.36 และรองลงมา คือ สุกรมแม่พันธุ์และสุกรพ่อพันธุ์ เท่ากับ 4.31 และ 1.20 ตามลำดับ และช่วงอายุสัตว์ปีกระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 16.95 และรองลงมา คือ สัตว์ปีกแม่พันธุ์และสัตว์ปีกพ่อพันธุ์ เท่ากับ 8.64 และ 2.30 ตามลำดับ

ในแต่ละครอบครัวจำนวน 2-4 คน คิดเป็น 50% จำนวน 5-7 คน คิดเป็น 50% เท่ากัน รายได้ภายในครอบครัวโดยเฉลี่ยระหว่าง 2,001-3,000 บาทต่อเดือน คิดเป็น 40% รายได้ระหว่าง 1,001-2,000 บาทต่อเดือน และรายได้มากกว่า 40,000 บาทต่อเดือน คิดเป็น 20% เท่ากัน รายได้ระหว่าง 3,001-4,000 และรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็น 10% เท่ากัน

นอกจากนี้จากการรายงานของ วโรทัย (2550) กล่าวว่าผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เห็นภาพพื้นฐานของเกษตรกรไทยที่ชัดเจนมาก กล่าวคือ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน (สมาชิกวัยแรงงาน 3 คน สมาชิกวัยพึ่งพิง 1 คน) ชั้นลูกค้ำ ธ.ก.ส. อยู่ในชั้นดีมีมาก มีที่ดินการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 20 ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ มูลค่าทรัพย์สินรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 938,195 บาท โดย 2 ใน 3 ของทรัพย์สินอยู่ในรูปที่ดินการเกษตร มีเงินออมเฉลี่ย 14,432 บาท มีหนี้สินเฉลี่ย 167,597 บาท มีรายได้การเกษตรเฉลี่ย 140,076 บาท รายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย 60,288 บาท ค่าใช้จ่ายการเกษตรเฉลี่ย 75,043 บาท และค่าใช้จ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ย 121,030 บาท โครงการของรัฐที่เกษตรกรเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมา ได้แก่ โครงการกองทุนหมู่บ้านและโครงการบัญชีครัวเรือน สำหรับโครงการที่เกษตรกรเห็นว่าประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการพักชำระหนี้ และโครงการกองทุนหมู่บ้าน ส่วนโครงการพิเศษที่เห็นว่าเป็นประโยชน์น้อยที่สุด ได้แก่ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อด้านครอบครัว (SPV) และโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงปลูสัตว์พื้นที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

1. จำนวนของสัตว์เลี้ยง (โคเนื้อ กระบือ สุกร และไก่) ที่เลี้ยงเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่าจำนวนโคเนื้อเฉลี่ยต่อครัวเรือนของเกษตรกรที่เลี้ยงในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีโคเนื้อช่วงอายุต่าง ๆ กัน โดยช่วงอายุโคระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 6.98 และรองลงมา คือ โคแม่พันธุ์และโคพ่อพันธุ์ เท่ากับ 3.51 และ 1.32 ตามลำดับ กระบือระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 5.92 และรองลงมา คือ กระบือแม่พันธุ์และกระบือพ่อพันธุ์ เท่ากับ 3.12 และ 0.56 ตามลำดับ สุกรระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 15.36 และรองลงมา คือ สุกรแม่พันธุ์และสุกรพ่อพันธุ์ เท่ากับ 4.31 และ 1.20 ตามลำดับ และช่วงอายุสัตว์ปีกระยะรุ่นมีจำนวนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 16.95 และรองลงมา คือ สัตว์ปีกแม่พันธุ์และสัตว์ปีกพ่อพันธุ์ เท่ากับ 8.64 และ 2.30 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของ วิโรจน์ และคณะ (2549) กล่าวว่าไก่พื้นเมืองที่

เกษตรกรเลี้ยงกันอยู่ทั่วไปนั้นส่วนมากเป็นไก่พื้นเมืองแท้เลี้ยงเฉลี่ยคร้วเรือนละ 26.2 ตัว (ตั้งแต่ 1-114 ตัว) แบ่งเป็นไก่พ่อพันธุ์ 2 ตัว แม่พันธุ์ 4.8 ตัว ไก่รุ่นเพศผู้ 6.9 ตัว ไก่รุ่นเพศเมีย 8.2 ตัวและลูกไก่ 12.5 ตัว

2. เปอร์เซ็นต์สัตว์แต่ละชนิดที่เกษตรกรเลี้ยงภายในครัวเรือน

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่าเปอร์เซ็นต์ของสัตว์แต่ละชนิดที่เกษตรกรเลี้ยงภายในครัวเรือนในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีความแตกต่างกัน โดยเปอร์เซ็นต์โคเนื้อที่เลี้ยงจำนวน 1-5 ตัว มีเปอร์เซ็นต์สูงสุด เท่ากับ 75.12 และรองลงมา คือ จำนวน 6-10 ตัว และจำนวนมากกว่า 10 ตัว เท่ากับ 22.99 และ 1.89 ตามลำดับ เปอร์เซ็นต์กระบือที่เลี้ยงจำนวน 1-5 ตัว มีเปอร์เซ็นต์สูงสุด เท่ากับ 97.31 และรองลงมา คือ จำนวน 6-10 ตัว เท่ากับ 2.69 และเปอร์เซ็นต์สุกรที่เลี้ยงจำนวน 6-10 ตัว มีเปอร์เซ็นต์สูงสุด เท่ากับ 45.45 และรองลงมา คือ จำนวน 1-5 ตัว และจำนวนมากกว่า 10 ตัว เท่ากับ 31.81 และ 22.73 ตามลำดับ และเปอร์เซ็นต์ของสัตว์ปีกที่เลี้ยงจำนวน 1-50 ตัว มีเปอร์เซ็นต์สูงสุด เท่ากับ 84.18 และรองลงมา คือ จำนวน 51-100 ตัวและจำนวนมากกว่า 100 ตัว เท่ากับ 12.04 และ 3.78 ตามลำดับ

การจัดการเลี้ยงดูโคเนื้อ กระบือ สุกร และสัตว์ปีกของเกษตรกร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้านการจัดการเลี้ยงดูสัตว์เลี้ยงแต่ละชนิดของเกษตรกรนั้น พบว่าแหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่มาจากบ่อน้ำที่ขุดเอง เท่ากับ 58.40% ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรมีความรู้ระดับปานกลาง คิดเป็น 60.04% และได้รับคำแนะนำการเลี้ยงสัตว์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น 50.22% ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งสัตวบาล เป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ คิดเป็น 39.76% และหากเป็นคำแนะนำเกี่ยวกับโรคสัตว์ จะเป็นเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และสัตวแพทย์เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็น 38.90% ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของ ชูตินันท์ (2550) กล่าวว่าการเลี้ยงสุกร ได้มีวิธีการเลี้ยงที่เปลี่ยนแปลงไป จากในอดีตที่มีการเลี้ยงแบบง่าย พันธุ์สุกรเป็นพันธุ์พื้นเมือง อาหารที่ใช้เลี้ยงก็มาจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีค่อนข้างน้อย แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ไปคือ พันธุ์สุกรที่นิยมเลี้ยงจะเป็นพันธุ์ต่างประเทศที่ให้เนื้อแดงมาก ใช้อาหารสำเร็จรูป และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการทำการเกษตรจากยังชีพมาเป็นเกษตรเพื่อการค้าหรือเกษตรอุตสาหกรรมมากขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจโลกเป็นไปในระบบเปิด ที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศในทุกประเทศทั่วโลก และไม่มีพรมแดนทางการเมืองมาเป็นอุปสรรคเหมือนในอดีต

ประกอบกับลักษณะของเศรษฐกิจเสรีนิยมที่กำลังเป็นสิ่งที่มีความท้าทายต่อระบบเศรษฐกิจของโลก ในภาวะการณ์ปัจจุบัน และด้วยเหตุที่มีการติดต่อสื่อสารข้ามพรมแดน ทำให้เกิดการแพร่กระจาย นวัตกรรมไปยังพื้นที่ต่างๆ ของโลก การแพร่กระจายนวัตกรรมทางการเกษตรก็เป็นสิ่งที่เห็นได้ ชัดเจน รูปแบบการเกษตรที่มีการพัฒนามาเป็นในเชิงการค้าและอุตสาหกรรมนั้น ล้วนแล้วแต่ต้อง อาศัยนวัตกรรมสมัยใหม่และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงสารสนเทศ และทรัพยากร ส่งผลให้ระบบการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นรูปแบบของธุรกิจเกษตร ที่เป็น การเกษตรที่มีการจัดการ โดยใช้กฎเกณฑ์ทางธุรกิจอุตสาหกรรม ทางเศรษฐกิจ และทาง วิทยาศาสตร์ เป็นการทำเกษตรเพื่อการค้าโดยตรง เป็นการผลิตจำนวนมาก ต้องให้ได้คุณภาพ และ ผลผลิตต่อหน่วยสูงในพื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่ ซึ่งเกษตรกรต้องเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญ สูงด้วย (วันเพ็ญ, 2535; เสน่ห์, 2551) และด้วยการเข้ามาของระบบธุรกิจเกษตร ก็ทำให้เกิดการ เกษตรกรรมแบบมีข้อตกลงหรือการเกษตรแบบพันธะสัญญาเกิดขึ้นด้วย โดยการเกษตรลักษณะนี้ จะมีการผูกพัน โดยการทำสัญญาตกลงซื้อขายผลผลิตการเกษตรระหว่างเกษตรกรและนายทุน หรือ ผู้ดำเนินธุรกิจเอกชน หรือกลุ่มธุรกิจ เพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปอาหาร โดยมีเงื่อนไข การผลิตที่แน่นอน ในด้านระยะเวลา จำนวนผลผลิต และเทคนิคพิเศษบางประการที่ต้องได้รับ คำแนะนำทางเทคนิคจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นระบบผูกขาด โดยผู้รับซื้อจะปฏิเสธสินค้าที่ ผลิตไม่ได้มาตรฐาน (Glover and Ghee, 1992) ซึ่งการเกษตรในประเทศไทยก็มีการเปลี่ยนแปลง มาผลิตในระบบนี้กันมากขึ้น

ลักษณะคอกที่ใช้เลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เป็นแบบชั่วคราว คิดเป็น 40.72% รูปแบบการเลี้ยง ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการเลี้ยงใต้ถุนบ้าน คิดเป็น 50.45% การเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรมีการให้ อาหารเสริมเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็น 89.00% การทำความสะอาดส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิด เป็น 55.49% การจัดการสุขภาพและการป้องกันโรคส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น 58.42% ระบบการควบคุมป้องกันโรคด้วยการทำวัคซีนภายในฟาร์มนั้นมีสูง คิดเป็น 84.55% แหล่ง จำหน่ายสัตว์ส่วนใหญ่เป็นตลาดนัด 35.05% และแหล่งทุนในการเลี้ยงสัตว์มาจากธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากถึง 30.49% และจากรายงานของวิโรจน์และคณะ (2549) กล่าวว่าเกษตรกรร้อยละ 79.2 มีการจัดทำคอกไว้สำหรับกันแดด กันลม และใช้ขังไก่ในช่วง กลางคืน สำหรับสถานที่ตั้งคอกไก่นั้น มีทั้งอยู่ใต้ถุนบ้าน 20.80% อยู่ใต้ยุ้งฉางข้าว 32.80% และตั้ง แยกอยู่ต่างหากจากบ้านพัก 25.06% นอกจากนี้ก็มีการจัดหาอุปกรณ์บางอย่างไว้ใช้ เช่น รังไข่ 90.30% สุ่มไก่เพื่อใช้ในการขังไก่ชั่วคราว 50.70% รางอาหาร 15.50%

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเลี้ยงปลุสัตว์ของเกษตรกร

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงสัตว์ (โคเนื้อ กระบือ สุกร และไก่) ของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะขาดแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ และปัญหาด้านขาดการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงสัตว์จากหน่วยงานของรัฐให้กับเกษตรกร สอดคล้องกับการรายงานของ นพดล และคณะ (2551) กล่าวว่า การเลี้ยงสุกรของเกษตรกรรายย่อยนั้นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญได้แก่ ปัญหาด้านอาหารที่วัตถุดิบมีราคาสูงและหาได้ยาก ปัญหาระยะทางการขนส่งไกล ปัญหาด้านการตลาดและราคา ไม่ได้รับการอบรมความรู้จากเจ้าหน้าที่ ปัญหาโรคและการสุขภาพในสุกร เช่น โรคซี่ไหล โรคคอหิวคัสสุกร ปัญหาด้านราคาสุกรต่ำ ปัญหาด้านการตลาดและราคา ปัญหาการผสมพันธุ์ที่ต้องนำพ่อพันธุ์มาจากที่อื่น ปัญหาด้านการขนส่งที่มีระยะทางไกล ปัญหาด้านแหล่งเงินทุน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ถือว่าการศึกษาวิจัยในระยะเริ่มแรกเพื่อเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานในการศึกษาระบบการผลิตสัตว์ของเกษตรกรรายย่อยเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการให้เกิดองค์ความรู้และแนวทางที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มสูงขึ้นในด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตสัตว์นั้น จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมในด้านอื่นๆ เช่น กลไกทางการตลาด เป็นต้น